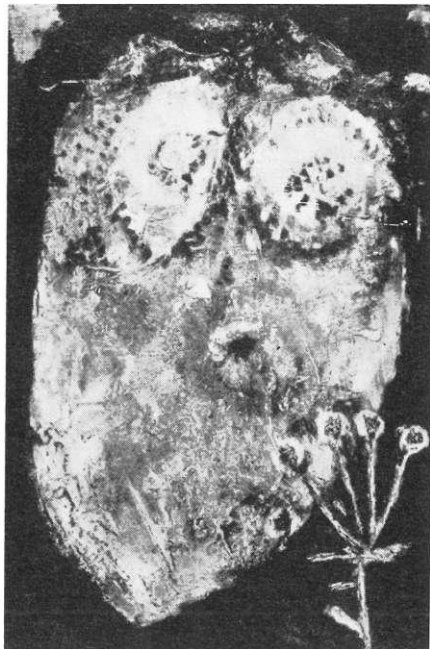

110

slavko kopač

galerija studentskog centra
zagreb
15/28. 11. 1966.

zdenko rus

Umjetnost je, čini se, definitivno napustila svoje vertikalne pohode u nepoznato. Kao da je krenula drugim pravcima; jedan njen dio krenuo je horizontalnim putovima, drugi u dubinu. Započelo je sveopće posvećenje zemaljskog, realnog i — običnog. Ustanovilo se da sve može postati materijalom (i materijom) umjetnosti — »otkriće« koje se prenulo iz zaborava. Intelektualne predrasude zapadne svijesti počele su pucati u trenutku svoje krajnje čvrstoće. Ali umjetnost koja je počela krčenjem zatrpanih putova javlja se tu tek kao negativna mistika. Ona još nije u potpunosti izgradila svoju »pozitivnu stvarnost«. Kopač je jedan od onih koji rade na njenom uspostavljanju.

Prije svega trebalo je odbaciti, zaboraviti svaku umjetničku kulturu i onda početi slikati. Dubuffet mu je nesumnjivo pokazao kako treba započeti. Ali svijet koji mu se imao razotkriti na tom putu nije mu mogao pokazati. Morao ga je sam ugledati i raspoznati — uz neprestanu korekciju unaprijed vidjenih sadržaja i oblika koji su čvrsto u nama kultivirani, koji nisu »sirovi«. Šta je Kopač vidio iza te nizbrdice svijesti? Najprije je gledao, umjesto da je dohvatao. Razmak između njega i stvari bio je uvijek dovoljno velik a da bi morao pipati. Preciznije upoznavanje svijeta — bez sumnje! Nije se htio prepustiti sljepilu kao Dubuffet; nije se htio pomiješati sa stvarnim u grubom stanju. I mada je čeznuo da dohvati stvarno preko njegove tvarnosti, ostajao je na granici koju nije mogao prekoračiti — logos slike vraćao ga je svaki put natrag. Prosvjetljenje svoga učitelja nije mogao postići. Nizbrdica je za njega bila odviše opasna. Zapravo je to bila njegova sreća. Ostao bi inače vječiti učenik Dubuffetov.

Ono što Kopača odvaja (ili ono što čini njegovu posebnost) to je svojevrsni oblik nadrealizma. Zapravo je teško govoriti o nadrealizmu u Kopačevu slikarstvu u njegovu »čis-

tom« stanju. Iracionalni dodiri predmeta doduše postoje. Ali to je mnogo više fantastični svijet dječje mašte. I zaista se može tvrditi da je taj potonuli svijet bitno područje Kopačeve inspiracije. Najprije će biti slobodna igra i avanturistički pohodi tek otkrivenih svjetova (»U čast Kristofa Kolumba«, »Gušter«, »Indijanci u lovu na leptire«, »Dječje igralište«...), a zatim oprezan hod kroz svijet tajnih i prijetjećih sila (»Primitivna glava«, »Tri glave«, »Igrači«, »Maskirana lica«, »Stablo«, »Stablo naseljeno pticama«...). Dječji svijet i svijet primitivca slično su strukturirani. Dječji crteži i crteži primitivaca zapanjuju svojim sličnostima. Ali upravo ono što ih fundamentalno razdvaja implicirano je na jedan stvaralački način u Kopačevu slikarstvu: historijska starost umjetničke svijesti. Po tome Kopač snažno izdržava trenutak sadašnjosti, tu bitnu komponentu svake prave umjetnosti. Zato treba utvrditi što preciznije: originalnost je Kopačeva u svojevrsnom povezivanju nadrealizma i primitivističkog oblikovanja figura (sličnih Dubuffetovim). Materički tretman paste još je jedna bitna komponenta. Nije riječ o nekom mehaničkom spajanju, o eklektičkom povezivanju nadrealizma i »art bruta«. Riječ je o dubokoj potrebi zadovoljenja iracionalnih impulsa i snažnog osjećaja materije kao nečega što raste do kozmičkih razmjera, nečega što se opire ali i sudjeluje u živom toku duha u akciji. Kako vremenski raste Kopačevo iskustvo u ispunjenju toga dvojakog zahtjeva, tako materija (boja) sve više oživljava a oblička otežavaju, rastu i rasprostiru se do trenutka svoga premetanja u bezobličnu tvarnost. Možda je u slici »Na otoku Galapagosu« ostvaren naj sretniji moment prožimanja ovih dvaju univerzalnih ali oprečnih svjetova.